

Το Έννομο Συμφέρον του Ανταγωνιστή στην Περιβαλλοντική Δίκη

Δημήτριος Πυργάκης, Πρόεδρος του ΣτΕ, Αντιπρόεδρος της Ένωσης Ελλήνων Δημοσιολόγων (ΕΕΔ)

1. Γενική προϋπόθεση: Ιδιαίτερος δεσμός του αιτούντος με την προσβαλλόμενη πράξη

Όπως είναι γνωστό, η νομολογία, προκειμένου να αναγνωριστεί έννομο συμφέρον για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως, απαιτεί την ύπαρξη ενός ιδιαίτερου δεσμού του αιτούντος με την προσβαλλόμενη πράξη¹ [ΣτΕ 1039/2014, 981, 4041/2013, 3374/2006, 1103/2005, 163/2003, Ολ 2286/2001]. Η έννοια αυτή χρησιμοποιείται από τις πρώτες ήδη αποφάσεις του ΣτΕ.

Για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως, απαιτείται ιδιαίτερο και άμεσο έννομο συμφέρον, η ύπαρξη του οποίου κρίνεται, όταν η διοικητική πράξη δεν απευθύνεται ευθέως προς τον αιτούντα δημιουργώντας γι' αυτόν συγκεκριμένες έννομες συνέπειες, από τον σύνδεσμο που υπάρχει μεταξύ των εννόμων αποτελεσμάτων, των επερχομένων από την προσβαλλόμενη διοικητική πράξη και του περιεχομένου μιας συγκεκριμένης νομικής καταστάσεως ή ιδιότητας, στην οποία βρίσκεται ή την οποία επικαλείται ο αιτών², με σκοπό την προστασία των σχετικών ελευθεριών ή δικαιωμάτων του, μέσω της έκδοσης ακυρωτικής απόφασης [ΣτΕ 7μ. 1898/2016, πρβλ. ΣτΕ 7μ. 1256/2006]. Η αίτηση ακυρώσεως απορρίπτεται λόγω έλλειψης έννομου συμφέροντος, αν ο αιτών δεν έχει την ειδική αυτή σχέση με την προσβαλλόμενη πράξη, π.χ. αν αυτή δεν τον αφορά³.

2. Προσβολή ευμενών πράξεων από τρίτους – Κύκλοι συμφερόντων

Η προϋπόθεση της ύπαρξης ιδιαίτερου δεσμού του αιτούντος με την προσβαλλόμενη πράξη έχει, επομένως, ιδιαίτερη σημασία στην περίπτωση των τρίτων. Ειδικότερα, μια σημαντική κατηγορία πράξεων συνιστούν οι ευμενείς ή ευνοϊκές διοικητικές πράξεις, δηλαδή εκείνες που παραχωρούν στο διοικούμενο δικαιώματα, ευεργετήματα ή προνόμια ή μειώνουν τις υποχρεώσεις του έναντι του κράτους. Τις πράξεις αυτές δεν θα επιχειρήσουν να προσβάλουν οι ιδιώτες τους οποίους αφορούν και τους οποίους ωφελούν. Αιτήσεις ακυρώσεως κατά ευνοϊκών για τους αποδέκτες τους διοικητικών πράξεων μπορούν να ασκήσουν τρίτοι, δηλαδή πρόσωπα στα οποία οι πράξεις δεν απευθύνονται και δεν τα αφορούν ευθέως και άμεσα, αλλά θίγουν μολτατά δικαιώματα ή τουλάχιστον έννομα συμφέροντά τους⁴. Πρόκειται για τις καλούμενες από τη γερμανική θεωρία «Verwaltungsakte mit Doppelwirkung», δηλαδή τις διοικητικές πράξεις «διπλής επιδράσεως», καθώς είναι ευνοϊκές για τους διοικούμενους στους οποίους απευθύνονται και συγχρόνως επιβαρυντικές για τα συμφέροντα τρίτων.

Στη Γαλλία έχει διαμορφωθεί στη νομολογία και στην επιστήμη η θεωρία, σύμφωνα με την οποία, ως προς την προσβολή που μπορεί να επέλθει από παράνομη διοικητική ενεργεία υφίστανται «κύκλοι συμφέροντος» (cercles d'intérêts) των οποίων ο ειδικότερος προσδιορισμός πρέπει να επιτελείται με αντικειμενικό τρόπο, βάσει του περιεχομένου της πράξεως.

Έτσι, όταν οι αιτούντες είναι τρίτοι ως προς την προσβαλλόμενη πράξη, δεν αρκεί να επικαλούνται τη βλάβη, την οποία υφίστανται αλλά να αποδεικνύουν και τον ιδιαίτερο δεσμό, ο

¹ Σιούτη, Το έννομο συμφέρον στην αίτηση ακυρώσεως, σ. 52 επ. Κουκούτσης, Συμβούλιο της Επικρατείας - Ερμηνεία του ΠΔ 18/1989, σ. 370.

² ΣτΕ 7μ. 1898/2016, Ολ. 3317/2014, 1039, 2077/2014, 981, 4041/2013, 193/2012, 2303/2011, 1096, 1615, 3589/2008, 2717/2007, 229/2006, 2905, 3285/2005, 2990/2002, 1430, 3720/2000, 5041/1997, 86/1988, 602/1987, 271, 4808/1986, 2858, 2856, Ολ 2855, 2942/1985 καθώς και τις 3591/1987, 4037/1979, 170 και 477/1931 που αναφέρονται στην έννοια του άμεσου νομικού δεσμού.

³ ΣτΕ 4033/2008, βλ. και 3634/2008, 2275, 2608, 2609, 2700, 3103, 3104/1987, 349/1986, 2430-2431/1982.

⁴ Σκουρή, Η άσκηση αιτήσεων ακυρώσεως από τρίτους, ΤομΤιμ του ΣτΕ, 1979, σ. 374.

οποίους τους συνδέει με τις βλαπτικές γι' αυτούς έννομες συνέπειες της πράξης⁵. Δεν είναι απαραίτητο το επικαλούμενο από αυτούς συμφέρον να αφορά κατά τρόπο αποκλειστικό και ειδικό μόνον τους ίδιους, αρκεί να τους εντάσσει σε έναν συγκεκριμένο κύκλο συμφερόντων και κατ' αυτόν τον τρόπο να τους εξαιτομικεύει. Βασικό ρόλο για τη συμμετοχή στον κύκλο των συμφερόντων διαδραματίζει η ιδιότητα του αιτούντος. Εάν ο αιτών διαθέτει συγκεκριμένη ιδιότητα, με την οποία εξειδικεύεται ως μέλος ενός διακριτού κύκλου συμφερόντων, ο οποίος συνδέεται με την προσβαλλόμενη πράξη, τότε δεν χρειάζεται να αποδεικνύεται η συγκεκριμένη και προσωπική βλάβη, την οποία αυτός υφίσταται. Αρκεί ότι αποδεικνύεται η βλάβη στον κύκλο συμφερόντων⁶. Οι προϋποθέσεις για να του αναγνωρισθεί έννομο συμφέρον πληρούνται από την ιδιότητά του και μόνον. Αυτή η ιδιότητα είναι ακριβώς η συμμετοχή του σε μια καθορισμένη νομική κατηγορία.

3. Γενικά -Η ιδιότητα του ανταγωνιστή -επαγγελματικές άδειες

Η θεωρία έχει διαμορφώσει συγκεκριμένες κατηγορίες τρίτων οι οποίοι με έννομο συμφέρον μπορούν να προσβάλουν ευμενείς για τους αποδέκτες τους διοικητικές πράξεις⁷:

Μία από αυτές είναι η ιδιότητα του ανταγωνιστή. Η ιδιότητα αυτή αρκεί καταρχήν για να θεμελιώσει έννομο συμφέρον για την προσβολή επαγγελματικών αδειών ή αδειών εγκαταστάσεως και λειτουργίας ομοειδών ανταγωνιστικών επιχειρήσεων.

Για παράδειγμα, χαρακτηριστική είναι η ΣτΕ 199/1961, σύμφωνα με την οποία έχει έννομο συμφέρον κάθε βιομήχανος προς προσβολή αδείας ιδρύσεως ή επεκτάσεως βιομηχανίας ομοειδούς επιχείρησης. Επίσης, με την 144/2017 απόφαση του ΣτΕ κρίθηκε ότι οι αιτούσες εταιρείες οι οποίες εκμεταλλεύονται ιδιωτικές κλινικές που παρέχουν δευτεροβάθμια περίθαλψη και, προς θεμελίωση του εννόμου συμφερόντος τους, προβάλλουν ότι με την προσβαλλόμενη πράξη επιτρέπεται, υπό προϋποθέσεις, η διενέργεια χειρουργικών επεμβάσεων και σε φορείς Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (ΠΦΥ), οι οποίοι προηγουμένως δεν είχαν τη δυνατότητα αυτή, και ότι η άσκηση της ανταγωνιστικής αυτής δραστηριότητας με όρους παράνομους, κατά τους ισχυρισμούς τους, θίγει τα συμφέροντά τους, έχουν έννομο συμφέρον να ασκήσουν αίτηση ακυρώσεως κατά της Υ.Α. για τις Τεχνικές Προδιαγραφές για την δημιουργία ιδιωτικών Μονάδων Ημερήσιας Νοσηλείας, καίτοι, κατά νόμον, παρέχεται η δυνατότητα δημιουργίας Μονάδων Ημερήσιας Νοσηλείας και σε αυτές. Σε άλλη περίπτωση, αίτηση ακύρωσης κατά πράξης, που ενέκρινε τους όρους προγραμματικής σύμβασης με εταιρεία, που ανήκε στον δημόσιο τομέα, απορρίφθηκε για έλλειψη έννομου συμφερόντος, διότι η αιτούσα εταιρεία δεν επικαλέστηκε ότι ανήκε και αυτή στο δημόσιο τομέα και επομένως ότι μπορούσε να προβεί και αυτή στη σύναψη παρόμοιας σύμβασης [ΣτΕ 3010-2/1988].

Όταν πρόκειται για **επαγγελματική άδεια**, ο κάτοχος επαγγελματικής άδειας μπορεί να προσβάλει την πράξη χορηγήσεως μιας νέας άδειας όταν ο μελλοντικός ανταγωνιστής πρόκειται να ασκήσει το επάγγελμα στην ίδια περιοχή⁸.

Όσον αφορά τις **άδειες ιδρύσεως βιομηχανίας ή επιχείρησης**, εφόσον ο αιτών εκμεταλλεύεται ομοειδή επιχείρηση, νομιμοποιείται να προσβάλει την άδεια, έστω και αν έχει η δική του επιχείρηση την έδρα της σε άλλη πόλη ή περιοχή, αφού οι βιομηχανίες δεν διαθέτουν τα προϊόντα τους αποκλειστικά στην περιφέρεια όπου βρίσκεται η έδρα τους [ΣτΕ 583/1936, 1205/1948, 1181/1950, 478/1952, 199/1961, 1008-1009/1963, 2508-2509/1964, 1542-1543/1974]⁹.

⁵ Για το ζήτημα αυτό βλ. Σκουρή, Η άσκηση αιτήσεων ακυρώσεως από τρίτους, ΤομΤιμ του ΣτΕ, 1979, 371 επ.

⁶ Βλ. για τη θεωρία των κύκλων συμφερόντων Σιούτη, Το έννομο συμφέρον στην αίτηση ακυρώσεως, σ. 56-57.

⁷ Σκουρή, Η άσκηση αιτήσεων ακυρώσεως από τρίτους, ΤομΤιμ του ΣτΕ, 1979, σ. 376-378, 383-390.

⁸ ΣτΕ 859/1937, 304/1943, 105/1947, 795, 1253, 1362 και 1814/1950, 952, 1302, 1312 και 1539/1952, 1249/1957, 1931, 1987/1958, 490/1959, 420, 1642 και 2435/1960, 1228/1961, 1354/1962, 1007, 1010/1963, 1806/1964, 81, 1444, 2099, 2415/1965, 267, 1146, 2349/1966, 1583, 2700/1968.

⁹ Βλ. για τις διακρίσεις αυτές Σκουρή, Η άσκηση αιτήσεων ακυρώσεως από τρίτους, ΤομΤιμ του ΣτΕ, 1979, σ. 385.

4. Η διεύρυνση του εννόμου συμφέροντος στην περιβαλλοντική δίκη

Στο πεδίο ειδικώς της περιβαλλοντικής δίκης, είναι γνωστό ότι το Συμβούλιο της Επικρατείας κινήθηκε προς την ευρεία αναγνώριση εννόμου συμφέροντος¹⁰. Η ευρύτητα του εννόμου συμφέροντος διαφοροποιείται ανάλογα με την προσβαλλόμενη πράξη αλλά και με τον αιτούντα. Στο πλαίσιο αυτό, το Ε΄ Τμήμα αναγνώρισε ευρύ έννομο συμφέρον σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ), τα οποία θεμελίωναν τη βλάβη τους στο γεγονός ότι λειτουργούν, έστω και εν τοις πράγμασι, ανταγωνιστικά προς τον δικαιούχο της εκάστοτε προσβαλλόμενης πράξης.

5. Μη ομοειδείς επιχειρήσεις – Τοπική εγγύτητα

Αυτό ισχύει και για μη ομοειδείς επιχειρήσεις, όταν η λειτουργία της μίας επηρεάζεται από τη λειτουργία της άλλης. Με την ΣτΕ 3753/2002 κρίθηκε ότι με έννομο συμφέρον ζητεί την ακύρωση ΑΕΠΟ για την εγκατάσταση δεξαμενών υγραερίου όμορη επιχείρηση που ασκεί δραστηριότητα (επεξεργασία τροφίμων) που επηρεάζεται από τη λειτουργία της αδειοδοτούμενης εγκατάστασης, με την πρόσθετη σκέψη ότι δεν αρκεί για την έλλειψη του εννόμου συμφέροντος η διαπίστωση της λήξης της ισχύος της άδειας λειτουργίας της αιτούσας, δεδομένου ότι η τελευταία συνέχισε να λειτουργεί υπό την ανοχή της Διοίκησης, η οποία δεν διέκοψε τη λειτουργία της.

Με την ΣτΕ 1940/2023 κρίθηκε, εμμέσως, ότι έχει έννομο συμφέρον ιδιωτικό ΚΤΕΟ να προσβάλει πράξη με την οποία αδειοδοτείται η λειτουργία υπαίθριας αποθήκης φιαλών υγραερίου, η οποία, κατά νόμο, συνεπάγεται την απαγόρευση λειτουργίας του ΚΤΕΟ επειδή βρίσκεται σε απόσταση μικρότερη των 100 μ.

Με την ΣτΕ 2056/2004 κρίθηκε ότι με έννομο συμφέρον ασκεί αίτηση ακυρώσεως κατά ΑΕΠΟ για την κατασκευή αποθήκης υγρών καυσίμων επιχείρηση που ασκεί τη δραστηριότητά της στην ίδια περιοχή (εργοστάσιο επεξεργασίας ιχθυηρών), η ποιότητα των προϊόντων της οποίας κινδυνεύει από τη λειτουργία της αποθήκης και η ίδια είχε αντιταχθεί στη δημιουργία της κατά τη διαδικασία δημοσιότητας. Η δε άσκηση της επιχείρησης από την αιτούσα χωρίς άδεια ή η κίνηση διαδικασίας πτώχευσής της δεν της στερεί το έννομο συμφέρον, εφόσον δεν αποδεικνύεται η εν τοις πράγμασι παύση της λειτουργίας της.

6. Ομοειδείς επιχειρήσεις

Η ιδιότητα του ανταγωνιστή επαρκεί υπό όρους για την προσβολή οικοδομικής άδειας υπέρ ανταγωνιστικής ομοειδούς επιχείρησης.

6.1. Ομοειδείς επιχειρήσεις με τοπική εγγύτητα

6.1.1. Προσβολή οικοδομικών αδειών και εγκρίσεων Υπουργού Πολιτισμού

Με την ΣτΕ 2065/2007 κρίθηκε ότι αίτηση ακυρώσεως κατά οικοδομικής άδειας και συναφών πράξεων ασκείται με έννομο συμφέρον από τους αιτούντες εμπόρους, εφόσον αυτοί επικαλούνται ότι, δυνάμει των προσβαλλομένων πράξεων, επιτρέπεται η ανέγερση κτιρίου ανταγωνιστικής γι' αυτούς επιχείρησης, στο οποίο θα διατίθεται περισσότερος ωφέλιμος χώρος λόγω της απαλλαγής

¹⁰ Βλ. Γλ. Σιούτη, ό.π., σ. 111 επ.· Δ. Μέλισσα, Το έννομο συμφέρον και η προθεσμία στις πολεοδομικές διαφορές, 2007 passim.

του από την υποχρέωση κατασκευής χώρων σταθμεύσεως, με συνέπεια την παραβίαση των όρων του υγιούς ανταγωνισμού.

Επίσης, αιτούντες, οι οποίοι φέρονται ως εκμεταλλεζόμενοι κινηματογράφο, ήτοι ανταγωνιστική επιχείρηση που λειτουργεί στην ίδια περιοχή βάσει άδειας λειτουργίας, η οποία δεν προκύπτει ότι έχει ανακληθεί ή ακυρωθεί και προβάλλουν με την αίτηση ακυρώσεως ότι οικοδομική άδεια για την κατασκευή δύο αιθουσών κινηματογράφου κατά μετατροπή υφιστάμενου θερινού κινηματογράφου χορηγήθηκε κατά παράβαση των διατάξεων της κείμενης νομοθεσίας περί θεάτρων και κινηματογράφων, οι οποίες, μάλιστα, αφορούν και την ασφάλεια του κοινού, με έννομο συμφέρον ασκούν την αίτηση ακυρώσεως, ανεξαρτήτως αν είναι νομείς ή κύριοι ακινήτου ομόρου ή αμέσως γειτνιάζοντος προς το κτίριο, το οποίο αφορά η οικοδομική άδεια, και αν θα είχαν έννομο συμφέρον και ως υποψήφιοι θεατές (ΣτΕ 3963/2015).

Με την 1362/2019 απόφαση του ΣτΕ κρίθηκε ότι αίτηση ακύρωσης κατά έγκρισης του Υπουργού Πολιτισμού και οικοδομικής άδειας για την αλλαγή χρήσης βιομηχανικού κτιρίου σε κτίριο ιδιωτικού ΚΤΕΟ ασκείται με έννομο συμφέρον από εταιρεία, η οποία επικαλείται ότι, δυνάμει των προσβαλλομένων πράξεων, επιτρέπεται η λειτουργία ανταγωνιστικής γι' αυτήν επιχείρησης, η οποία εγκαθίσταται σε κεντρικό σημείο των νοτίων προαστίων κατά παρέκκλιση των διατάξεων του άρθρου 34 του ν. 2962/2001 για την ίδρυση ιδιωτικών Κέντρων Τεχνικού Ελέγχου Οχημάτων (ΚΤΕΟ), με συνέπεια την παραβίαση των όρων του υγιούς ανταγωνισμού (πρβλ. ΣτΕ 3963/2015, 3754/2015, 4534/2009, 3632/2009, 2065/2007 7μ., 2167/1995 κ.ά.).

6.1.2. Προσβολή αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας επιχειρήσεων

Με την ΣτΕ 2167/1995 κρίθηκε ότι εταιρεία, η οποία φέρεται έχουσα αντικείμενο εργασιών ομοειδές με εκείνο της παρεμβαιούσης και προβάλλουσα ότι, συνεπεία της χορηγηθείσης αδειας εγκαταστάσεως αποθηκών εκρηκτικών υλών, η παρεμβαίνουσα θα ασκεί την δραστηριότητά της υπό ευνοϊκότερες εν σχέσει προς τις λοιπές ομοειδείς επιχειρήσεις συνθήκες, κατά παράβαση των όρων του υγιούς ανταγωνισμού, ασκεί την αίτηση μετ' εννόμου συμφέροντος (και οι δύο επιχειρήσεις είχαν έδρα στην Αθήνα).

Επίσης, με τις ΣτΕ 2199 και 2200/2005 κρίθηκε ότι αίτηση ακυρώσεως κατά άδειας λειτουργίας μονάδας παραγωγής και αποθήκευσης εκρηκτικών υλών ασκείται με έννομο συμφέρον από την αιτούσα, η οποία έχει αντικείμενο εργασιών ομοειδές με αυτό της παρεμβαίνουσας και αναπτύσσει τη δραστηριότητά της στον ίδιο νομό (βλ. και ΣτΕ 384/1999). Το έννομο συμφέρον της αιτούσας δεν κλονίζουν ισχυρισμοί της παρεμβαίνουσας με τους οποίους προβάλλεται ότι η επιχείρηση της αιτούσας βρίσκεται σε περιοχή γεωργικών δραστηριοτήτων, όπου απαγορεύεται η εγκατάσταση και λειτουργία μονάδων εκρηκτικών, και ότι λειτουργεί κατά παράβαση διατάξεων της πολεοδομικής και περιβαλλοντικής νομοθεσίας περί νομίμων αποστάσεων. Οι ισχυρισμοί αυτοί, σε κάθε περίπτωση, δεν ασκούν επιρροή δεδομένου ότι το έννομο συμφέρον της αιτούσας εταιρίας προς άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως για παράβαση διατάξεων της πολεοδομικής, περιβαλλοντικής ή βιομηχανικής νομοθεσίας δεν παύει να είναι έννομο από μόνο το γεγονός ότι η αιτούσα, προκειμένου να ασκήσει τις δραστηριότητές της, ομοειδείς με αυτές της παρεμβαίνουσας, ή κατά την άσκηση των δραστηριοτήτων αυτών, φέρεται να έχει τυχόν παραβιάσει τις ίδιες ή σχετικές διατάξεις της εν λόγω νομοθεσίας (πρβλ. ΣτΕ 3095/2001 Ολομ.).

Αυτό ισχύει και για την προσβολή αδειών εγκατάστασης (ΣτΕ 1715/2009) και λειτουργίας κινηματογράφων (πρβλ. ΣτΕ 2721/2011), καθώς και για την τεχνική ανασυγκρότηση βιομηχανικών επιχειρήσεων (ΣτΕ 1973/2019).

Όσον αφορά την προσβολή αδειών εγκατάστασης ανεμογεννητριών από ανταγωνιστικές επιχειρήσεις με την ΣτΕ 3651/2005 κρίθηκε, όμως, ότι στερούνται ενεστώτος εννόμου συμφέροντος για την ακύρωση άδειας εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ οι εταιρείες που δεν έλαβαν άδεια παραγωγής, η

οποία και αποτελεί προϋπόθεση για την άδεια εγκατάστασης (βλ. και ΣτΕ 2319/2016, 4520/2014, 2706/2012, 569/2012).

6.1.3. Προσβολή καθορισμού λατομικού χώρου

Με την 3632/2009 απόφαση του ΣτΕ κρίθηκε ότι αιτούσα τεχνική εταιρεία, η οποία εδρεύει στις Σέρρες και είναι ιδιοκτήτρια λατομείου αδρανών υλικών στην περιοχή Νικηφόρου νομού Δράμας και δραστηριοποιείται στον όμορο νομό Δράμας, με έννομο συμφέρον ζητεί την ακύρωση πράξεων, με τις οποίες καθορίζεται ως λατομική περιοχή προστατευόμενος αρχαιολογικός χώρος, παραπονούμενη για την παροχή δυνατότητας δραστηριοποίησης ομοειδούς επιχείρησης σε περιοχή που καθορίζεται παρανόμως και αντισυνταγματικώς ως λατομική (πρβλ. και ΣτΕ 396/2006, 3939/2008).

6.1.4. Προσβολή ΑΕΠΟ

Με τις 4534/2009 και 2198/2005 αποφάσεις του ΣτΕ κρίθηκε ότι ασκείται με έννομο συμφέρον αίτηση ακύρωσης κατά αποφάσεων έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για ανέγερση και λειτουργία εργοστασίου παραγωγής και αποθηκεύσεως εκρηκτικών από εταιρεία που έχει αντικείμενο ομοειδές και αναπτύσσει τη δραστηριότητά της στον αυτό νόμο.

Με την ΣτΕ 3754/2015 κρίθηκε ότι αίτηση ακυρώσεως ΑΕΠΟ μονάδας χρόνιας αιμοκάθαρσης και διαγνωστικού εργαστηρίου, ασκείται με έννομο συμφέρον από την αιτούσα εταιρεία, στην οποία έχει χορηγηθεί άδεια για την ίδρυση ομοειδούς επιχείρησης, δηλαδή Μονάδας Χρόνιας Αιμοκάθαρσης (Μ.Χ.Α.) σε περιοχή γειτονική προς τη θέση, για την οποία εκδόθηκε η προσβαλλόμενη ΑΕΠΟ (πρβλ. ΣτΕ 4534/2009, 3632/2009, 3939/2008, 2258/2007, 2065/2007, 396/2006, 2200/2005, 1763/2004, 82/2001, 384/1999).

Με την 388/2023 απόφαση του ΣτΕ κρίθηκε ότι με έννομο συμφέρον προσβάλλει την πράξη υπαγωγής σε πρότυπες περιβαλλοντικές δεσμεύσεις (Π.Π.Δ.) μονάδας παραγωγής ασφατομίγματος, εταιρεία, η οποία είναι εγκατεστημένη εντός της ίδιας ΒΙΠΕ και ασκεί ανταγωνιστική δραστηριότητα όμοια προς αυτή της παρεμβαίνουσας (πρβλ. ΣτΕ 873/2020, 2291/2018, 853/2018).

Σε άλλη υπόθεση (ΣτΕ 2182/2018), η αιτούσα, φερομένη ως κάτοικος Πόθιας Καλύμνου και ως κυρία ακινήτου στη θέση «Γιαννοχώραφα» Καλύμνου, αντιταχθείσα δε με αιτήσεις της προς τη Διοίκηση στην έκδοση της προσβαλλόμενης πράξης, με έννομο συμφέρον ασκεί αίτηση ακύρωσης κατά της πράξης ανανέωσης ΑΕΠΟ σχετικά με την αποθήκευση και διακίνηση υγρών καυσίμων και λιπαντικών στην Κάλυμνο. Ο περί του αντιθέτου ισχυρισμός της παρεμβαίνουσας, κατά τον οποίο η αιτούσα είναι μέλος Δ.Σ. ανταγωνίστριας εταιρείας και προβάλλει προσχηματικά λόγους για την προστασία του περιβάλλοντος, κρίθηκε απορριπτέος ως αβάσιμος, δεδομένου ότι η ιδιότητα του ανταγωνιστού δεν αναιρεί το έννομο συμφέρον της αιτούσας (πρβλ. ΣτΕ 145/2017, 144/2017, 396/2006 κ.ά., πρβλ. ΣτΕ 92/2016).

Σε άλλη υπόθεση (ΣτΕ 901/2023), η οποία αφορούσε την υπαγωγή σε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (Π.Π.Δ.) της δραστηριότητας της εγκατάστασης δύο (2) δεξαμενών αποθήκευσης υγρών καυσίμων, στην Κάλυμνο και τη γνωστοποίηση της λειτουργίας αυτών, κρίθηκε ότι η αίτηση ακυρώσεως ασκείται με έννομο συμφέρον από την αιτούσα εταιρεία, η οποία είναι ομοίως εγκατεστημένη στην Κάλυμνο και ασκεί ανταγωνιστική δραστηριότητα όμοια προς αυτή της παρεμβαίνουσας (βλ. ΣτΕ 1036/2022 7μ., 388/2023).

6.1.5. Έγκριση επέμβασης σε δασικές εκτάσεις

Με την ΣτΕ 1763/2004 κρίθηκε ότι αιτών, ο οποίος με προηγούμενη απόφαση του Διευθυντή Δασών έλαβε έγκριση για επέμβαση και αλλαγή χρήσεως σε δημόσιες δασικές εκτάσεις πλησίον χειμάρρου, για να κατασκευάσει μικρό υδροηλεκτρικό έργο, με έννομο συμφέρον ασκεί αίτηση ακυρώσεως, ισχυριζόμενος ότι παρανόμως χορηγήθηκε άδεια στον αυτό χώρο σε άλλη ανταγωνιστική επιχείρηση.

6.1.6. Ιχθυοκαλλιέργειες

Με την 82/2001 απόφαση του ΣτΕ κρίθηκε ότι αιτών ο οποίος φέρεται ως ιδιοκτήτης μονάδος ιχθυοκαλλιέργειας ευρισκομένης στον όρμο του Αγίου Παντελεήμονος, πλησίον της ιδρυόμενης με τις προσβαλλόμενες πράξεις (παραχώρηση, εκμίσθωση, ΑΕΠΟ και άδειες εγκατάστασης και λειτουργίας) νέας μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας. Επομένως, έχει πρόδηλο έννομο συμφέρον στην άσκηση της αιτήσεως, με την οποία επιδιώκει την αποτροπή εγκαταστάσεως και δευτέρας μονάδος ιχθυοκαλλιέργειας στον ίδιο όρμο, και προς ίδιο συμφέρον αλλά και προς προστασία της θαλασσίας και παρακτίας εκτάσεως από την πρόσθετη επιβάρυνση, που επάγεται η νέα εγκατάσταση.

6.1.7. Καζίνο

Πολύ σημαντική είναι η 44/2021 απόφαση της Ολομέλειας του ΣτΕ. Με αυτήν κρίθηκε ότι η ιδιότητα του ανταγωνιστή, ο οποίος δραστηριοποιείται στον ίδιο τομέα παροχής υπηρεσιών, αρκεί, κατ' αρχήν, για τη θεμελίωση του εννόμου συμφέροντος προσβολής εκ μέρους του πράξεων που κατατείνουν, κατά τους ισχυρισμούς του, στη λειτουργία ανταγωνιστικής επιχείρησης υπό ιδιαιτέρως ευνοϊκούς όρους. Εν προκειμένω, στην πρώτη αιτούσα κοινοπραξία παραχωρήθηκε άδεια για την ίδρυση, λειτουργία και εκμετάλλευση καζίνο στα όρια του Δήμου Λουτρακίου-Περαχώρας. Η κοινοπραξία αμφισβητεί τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης υπουργικής απόφασης, προβάλλει δε ότι με τις επίδικες ρυθμίσεις, που εισάγουν ευνοϊκό καθεστώς για την ανταγωνιστική επιχείρηση, θίγονται τα συμφέροντα της εκμεταλλεζόμενης το καζίνο Λουτρακίου-Περαχώρας κοινοπραξίας, καθόσον οι αποδέκτες των υπηρεσιών της προέρχονται, κατά κύριο λόγο, από τον Νομό Αττικής. Με τα δεδομένα αυτά, εφόσον, δηλαδή, μεταξύ της επιχείρησης την οποία εκμεταλλεύεται η αιτούσα κοινοπραξία και της επιχείρησης της παρεμβαίνουσας υφίσταται σχέση ανταγωνισμού στον τομέα διεξαγωγής τυχερών παιγνίων, η κρινόμενη αίτηση ασκείται με έννομο συμφέρον.

6.2.. Ομοειδείς επιχειρήσεις χωρίς τοπική εγγύτητα

6.2.1. Σωματεία με μέλη ανταγωνιστές

Μία πρώτη διεύρυνση του εννόμου συμφέροντος του ανταγωνιστή επιτεύχθηκε με την αναγνώριση εννόμου συμφέροντος σε επαγγελματικά σωματεία να προσβάλλουν πράξεις που εκδίδονται στον τομέα του περιβάλλοντος και της χωροταξίας υπέρ νέων ανταγωνιστών.

Με την 2258/2007 απόφαση του ΣτΕ κρίθηκε ότι σωματεία, τα οποία, κατά τα προσκομιζόμενα καταστατικά τους, έχουν ως σκοπό την προστασία των συμφερόντων των χοιροτρόφων μελών τους, με έννομο συμφέρον ασκούν αίτηση ακυρώσεως κατά της ΑΕΠΟ επεκτάσεως και λειτουργίας υφισταμένης χοιροτροφικής μονάδος, αφού αμφισβητούν την νομιμότητα της διαδικασίας εγκαταστάσεως επιχειρήσεως με αντικείμενο ομοειδές προς την δραστηριότητά τους. Δεν επηρεάζεται δε το έννομο αυτό συμφέρον τους από το γεγονός ότι η δικαιούχος της άδειας έλαβε εκ των υστέρων άδεια ιδρύσεως χοιροτροφικής μονάδος πολύ μικρότερης δυναμικότητας από την αρχικώς προγραμματιζόμενη, προεχόντως διότι από την άδεια αυτή δεν επηρεάζεται το περιεχόμενο της προσβαλλομένης πράξεως, δυνάμει της οποίας είναι δυνατή, κατά τον χρόνο ισχύος της, η λήψη αδείας για μονάδα δυναμικότητας ίσης με εκείνη που προβλέπεται στους εγκριθέντες περιβαλλοντικούς όρους.

Επίσης αυτά ισχύουν και για την προσβολή αδειών λειτουργίας και εγκατάστασης βιομηχανίας παραγωγής και αποθήκευσης εκρηκτικών υλών καθώς και της πράξης απαλλαγής αυτής από την υποχρέωση περιβαλλοντικής αδειοδότησης από τον ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΔΕΣΜΟ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΩΝ ΕΚΡΗΚΤΙΚΩΝ ΥΛΩΝ (ΣτΕ 3174/2009). Ειδικότερα, ο αιτών σύνδεσμος, ο οποίος έχει ως σκοπό, σύμφωνα με το καταστατικό του, τη διαφύλαξη, μελέτη, προστασία και προαγωγή των επαγγελματικών και οικονομικών συμφερόντων των μελών του, τα οποία είναι είτε φυσικά πρόσωπα που ασκούν πραγματικά και για το δικό τους συμφέρον παραγωγή και εμπορία εκρηκτικών υλών σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια είτε ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος ανωνύμου εταιρείας ή διαχειριστές και εταίροι εταιρειών περιορισμένης ευθύνης που δραστηριοποιούνται στο χώρο της παραγωγής και εμπορίας εκρηκτικών υλών, με έννομο συμφέρον ασκεί την κρινόμενη αίτηση προβάλλοντας ότι, συνεπεία των χορηγηθεισών από τη Ν.Α. Κιλκίς αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας η παρεμβαίνουσα θα ασκεί τη δραστηριότητά της υπό συνθήκες ευνοϊκότερες σε σχέση με τις λοιπές ομοειδείς επιχειρήσεις που αποτελούν μέλη του αιτούντος, κατά παράβαση των ίσων όρων ανταγωνισμού. Εξάλλου δεν προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου ότι εκπρόσωποι της παρεμβαίνουσας εταιρείας είναι μέλη του αιτούντος σωματείου.

6.2.2. Παράλειψη επιβολής κυρώσεων για περιβαλλοντικές παραβάσεις

Στην υπόθεση που απασχόλησε την 416/2021 απόφαση του ΣτΕ, με αίτηση ζητήθηκε η ακύρωση πράξης με την οποία η αρμόδια περιβαλλοντική αρχή αρνήθηκε να επιβάλλει διοικητικές κυρώσεις σε βάρος μονάδας αποθήκευσης εκρηκτικών υλών - νιτρικής αμμωνίας που φέρεται ότι λειτουργούσε παρανόμως στην Τανάγρα Βοιωτίας. Μεταξύ των αιτούντων ήταν εταιρεία με ομοειδή δραστηριότητα εδρεύουσα στο Δήμο Βεντζίου Γρεβενών, η οποία επιδιώκει τη συμμόρφωση ανταγωνίστριας εταιρείας προς τις απαιτήσεις της νομοθεσίας για την άσκηση της συγκεκριμένης δραστηριότητας (πρβλ. ΣτΕ 268/2019, 144/2017 κ.ά.). Κρίθηκε ότι με έννομο συμφέρον άσκησε την κρινόμενη αίτηση ακυρώσεως.

Αυτά ισχύουν και για την παρέμβαση υπέρ του κύρους πράξης με την οποία επιβάλλονται κυρώσεις σε βάρος ανταγωνιστικής επιχείρησης. Με την 1133/2018 απόφαση του ΣτΕ κρίθηκε ότι με έννομο συμφέρον παρεμβαίνουν στη δίκη υπέρ του κύρους πράξης με την οποία αποφασίστηκε η προσωρινή διακοπή λειτουργίας βιομηχανίας παραγωγής δευτερόχυτου μολύβδου από ανακύκλωση συσσωρευτών, ανώνυμη εταιρεία «ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗΣ ΥΛΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΑΝΑΚΤΩΜΕΝΩΝ ΥΛΙΚΩΝ», η οποία έχει αντικείμενο ομοειδές με την ελεγχόμενη εταιρεία, ακόμη και αν έχουν διαφορετική έδρα.

6.2.3. Η πλήρης αποσαφήνιση της νομολογίας – ΣτΕ 1036/2022 7μ.

Πολύ σημαντική είναι η απόφαση 1036/2022 απόφαση της 7μελούς συνθέσεως του ΣτΕ. Κατά την απόφαση αυτή, ο ασκών επιχειρηματική δραστηριότητα, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η βιομηχανική, δικαιούται, εξ επόψεως εννόμου συμφέροντος (άρθρο 47 του π.δ. 18/1989), να προσβάλλει διοικητικές πράξεις που επιτρέπουν τη λειτουργία ανταγωνιστικής του επιχείρησης, εφόσον οι πράξεις αυτές έχουν ως συνέπεια τη λειτουργία της τελευταίας υπό συνθήκες που προβάλλεται ότι είναι ευνοϊκότερες έναντι εκείνων που ισχύουν για την επιχείρηση του αιτούντος (ΣτΕ 3174/2009, 2167/1995, πρβλ. και ΣτΕ 144/2017, 396/2006 κ.ά.), τούτο δε ισχύει, πάντως, όταν οι προσβαλλόμενες πράξεις έχουν εκδοθεί κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας που αποσκοπεί στην προστασία του περιβάλλοντος, όπως συμβαίνει με τις εγκρίσεις περιβαλλοντικών όρων. Στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται ο αιτών επιχειρηματίας, ο οποίος δραστηριοποιείται στον ίδιο παραγωγικό τομέα και απευθύνεται στον ίδιο κύκλο πελατών, να επικαλείται και την ιδιότητά του ως φορέα του δικαιώματος σε βιώσιμο περιβάλλον, δηλαδή να βλάπτεται ο ίδιος από τις επιπτώσεις της φερόμενης παρανομίας σε προστατευόμενο από τον νόμο περιβαλλοντικό αγαθό. Κατά συνέπεια, η ιδιότητα του αιτούντος ως επιχειρηματικού ανταγωνιστή, ο οποίος απευθύνεται στον ίδιο κύκλο

προσώπων για την πώληση των προϊόντων του ή την παροχή των υπηρεσιών που προσφέρει και, για το λόγο αυτό, θίγεται από την περιβαλλοντικώς παράνομη λειτουργία ομοειδούς, υπό την έννοια αυτή, επιχείρησης, έστω και χωρίς να συντρέχει περίπτωση αθέμιτου, κατά την οικεία νομοθεσία, ανταγωνισμού, αρκεί για τη θεμελίωση εννόμου συμφέροντος για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως. Το γεγονός, εξάλλου, ότι η επιχείρηση του αιτούντος είναι εγκατεστημένη σε άλλη περιοχή, ακόμη και απομεμακρυσμένη έναντι εκείνης στην οποία αφορά η εκάστοτε προσβαλλόμενη πράξη, δεν αποστερεί τον ίδιο του εννόμου συμφέροντος προσβολής πράξεων που επιτρέπουν τη λειτουργία ανταγωνιστικής επιχείρησης, εφόσον οι δύο επιχειρήσεις απευθύνονται στον ίδιο, εν όλω ή εν μέρει, κύκλο πελατών (πρβλ. ΣτΕ 396/2006), που δεν είναι εγκατεστημένοι στην ίδια περιοχή, όπως συμβαίνει στις περιπτώσεις που ο συνολικός αριθμός των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον ομοειδή παραγωγικό τομέα είναι ιδιαίτερα περιορισμένος λόγω της φύσεως του παραγομένου προϊόντος ή της παρεχόμενης υπηρεσίας. Δεν απαιτείται, περαιτέρω, ούτε η προβολή ειδικών ισχυρισμών ως προς την επίπτωση της καθεμιάς από τις προσαπτόμενες περιβαλλοντικές παραβάσεις στις συνθήκες ανταγωνισμού μεταξύ των δύο επιχειρήσεων ούτε, κατά μείζονα λόγο, ο προσδιορισμός του οικονομικού οφέλους της δικαιούχου της εκάστοτε προσβαλλόμενης άδειας από την καθεμιά από τις παραβάσεις αυτές, αφού η πλημμελής τήρηση των περιορισμών της νομοθεσίας ως προς την προστασία του περιβάλλοντος συνεπάγεται, κατά τεκμήριο, πορισμό αθέμιτου οικονομικού οφέλους από τον παραβάτη. Κατά συνέπεια, για τη θεμελίωση εννόμου συμφέροντος για την προσβολή περιβαλλοντικής άδειας ορισμένης επιχείρησης από άλλη επιχείρηση αρκεί η προβολή ειδικών ισχυρισμών ως προς το ομοειδές της επιχειρηματικής δραστηριότητας των δύο επιχειρήσεων και ως προς το κρίσιμο ζήτημα αν αυτές απευθύνονται στον ίδιο κύκλο πελατών.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η αιτούσα, προκειμένου να θεμελιώσει το έννομο συμφέρον της για την άσκηση της παρούσης αιτήσεως, ισχυρίζεται ότι η ίδια αποτελεί ανταγωνιστική επιχείρηση προς την παρεμβαίνουσα, δραστηριοποιούμενη στην αγορά παραγωγής, διανομής και πωλήσεως υλικών οικοδομής και, ειδικότερα, προϊόντων τσιμέντου, και διατηρώντας, κατά τους ισχυρισμούς της, βιομηχανικές μονάδες παραγωγής τσιμέντου στους Νομούς Ευβοίας και Μαγνησίας και έξι κέντρα διανομής των προϊόντων της, ένα εκ των οποίων ευρίσκεται στην περιοχή του Δήμου Μαλεβυζίου του Νομού Ηρακλείου, μέσω δε αυτού πωλεί τα προϊόντα της στην ευρύτερη περιοχή της Κρήτης, συμπεριλαμβανομένου του Νομού Ρεθύμνης, όπου είναι εγκατεστημένη η βιομηχανική μονάδα της παρεμβαίνουσας. Προβάλλει, περαιτέρω, η αιτούσα ότι, όπως αναλυτικώς εκθέτει με τους κατ' ιδίαν λόγους ακυρώσεως, η προσβαλλόμενη περιβαλλοντική αδειοδότηση της μονάδας της παρεμβαίνουσας είναι, μεταξύ άλλων, αντίθετη με τον ισχύοντα στην περιοχή χωροταξικό σχεδιασμό, ο οποίος δεν επιτρέπει τη χωροθέτηση βιομηχανικών μονάδων στην επιτραπέζια θέση, ότι η πράξη αυτή είναι αντίθετη με την προστατευτική του φυσικού περιβάλλοντος νομοθεσία, διότι η θέση της μονάδας της παρεμβαίνουσας εμπίπτει εντός θεσμοθετημένου Καταφυγίου Άγριας Ζωής (ΚΑΖ) και άλλων προστατευτέων περιοχών, ότι πριν από την έκδοση των προσβαλλομένων πράξεων δεν τηρήθηκε η νόμιμη διαδικασία και, ιδίως, δεν καταρτίστηκε Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και Αξιολόγηση (ΠΠΕΑ) κ.λπ. Κατά τους ισχυρισμούς της αιτούσας, ενόψει όλων αυτών των πλημμελειών, η παρεμβαίνουσα πορίζεται αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι της ίδιας, η οποία ασκεί τη δική της παραγωγική δραστηριότητα κατά τρόπο, όπως προβάλλεται, συμβατό με την προστασία του περιβάλλοντος, επωμιζόμενη, με τον τρόπο αυτό, το σχετικό περιβαλλοντικό κόστος. Ενόψει, όμως, των ανωτέρω γενομένων δεκτών, η ιδιότητα της αιτούσας ως επιχείρησης ανταγωνιστικής της παρεμβαίνουσας, δηλαδή δραστηριοποιούμενης στον ίδιο, υπό την προεκτεθείσα έννοια, τομέα εργασιών και απευθυνόμενης στον ίδιο κύκλο πελατών αρκεί για τη θεμελίωση εννόμου συμφέροντος για την προσβολή των διοικητικών πράξεων που εκδόθηκαν κατά την περιβαλλοντική, κατά βάση, νομοθεσία και κατατείνουν στην παράνομη, κατά την αιτούσα, λειτουργία της ανταγωνιστικής επιχείρησης της παρεμβαίνουσας. Δεν θα απαιτούνταν, περαιτέρω, για τη θεμελίωση του εννόμου συμφέροντος της αιτούσας η διατύπωση ειδικών ισχυρισμών ως προς τη βλαπτική επίδραση στην ανταγωνιστική προς την παρεμβαίνουσα θέση της αιτούσας των ως άνω πλημμελειών. Κατά συνέπεια, η αίτηση ασκείται μετ' εννόμου συμφέροντος.

Ομοίως, με την 268/2019 απόφαση του ΣτΕ κρίθηκε ότι η αιτούσα εταιρεία, η οποία φέρεται έχουσα αντικείμενο εργασιών ομοειδές με εκείνο της παρεμβαίνουσας (βιομηχανία ανακύκλωσης συσσωρευτών), δραστηριοποιούμενη σε όλη την επικράτεια και την αλλοδαπή, και προβάλλουσα ότι, συνεπεία της χορηγηθείσης άδειας λειτουργίας, της τροποποίησης περιβαλλοντικού όρου, αλλά και παραβάσεων της νομοθεσίας, η παρεμβαίνουσα θα ασκεί, κατά παράβαση των όρων του υγιούς ανταγωνισμού, τη δραστηριότητά της υπό ευνοϊκότερες συνθήκες εν σχέσει προς τις λοιπές, περιορισμένες στον αριθμό, ομοειδείς επιχειρήσεις, με έννομο συμφέρον ασκεί την κρινόμενη αίτηση (πρβλ. ΣτΕ 2167/1995, 384/1999, 396/2006, 3754/2015, 1411/2016, 144/2017, 145/2017 κ.ά.).